

Co očekávat od nového zákona o úřednících?

Na jednu stranu je možné ocenit, že po letech handrkování o státní službě řekla vláda jasné slovo, jak řešit právní úpravu postavení nás, úředníků. Státní službu vyhodnotila jako nerealistickou a rozhodla se tento zákon nahradit předpisem novým, pro všechny přijatelným. Rozhodnuto bylo o inspiraci právní úpravou úředníků územně samosprávných celků, kterým měli být jejich „státní“ kolegové postaveni jednotnou právní úpravou na roveň.

V okamžiku, kdy Ministerstvo vnitra jako zpracovatel a gestor této právní úpravy vypustilo do světa návrh věcného záměru nového zákona o úřednících, bylo jasné, že návrh bude přinejmenším kontroverzní, a to hned v několika oblastech. Nebudu zde rekapitulovat celý dosavadní průběh legislativního procesu, na jehož konci v současnosti stojí několik vzájemně ne zcela souladných dokumentů a očekávání, jak Ministerstvo vnitra naplní úkol daný vládou do konce září předložit paragrafové znění nového zákona. Nicméně některé momenty by bylo dobré připomenout.

Inspirace u územních samosprávných celků zjevně čerpána byla, i když je otázkou, jestli v tom zcela nejlepším smyslu. Značný důraz totiž návrh kladl na vzdělávání a školení úředníků. Vlastně téměř na nic jiného – zjevně je totiž potřeba, aby se úředník hlavně školil a vzdělával, pak bude kvalitní, apolitický a ve veřejné správě vydrží. Že by mělo dojít k odpolitizování státní správy, ať už institucionálně nebo ne, že by měla být dána určitá pravidla pro kariérní postup (a tím i motivace k dalšímu sebevzdělávání, mimo jiné) a pro jeho uchování, tak, aby se úředníci na řadových ale i nižších jmenovaných postech nemuseli soustředit na svou kariéru jen do nejbližší organizační změny, nebo přinejlepším do příštích voleb, to z návrhu zaznívalo spíše jen tak mimochodem... V rámci mezirezortních připomínkových řízení předkladatel projevil poměrně výraznou schopnost odolávat argumentům a nenechat si narušit vlastní koncepci. Nereflektované připomínky ovšem zopakovala do jisté míry i Legislativní rada vlády (dále jen „LRV“), a promítla je do svého stanoviska, které si vzala vláda za své, a v jeho znění schválila věcný záměr. To ovšem nemohlo způsobit nic jiného než rozpaky, když stanovisko LRV požadovalo změnu cca poloviny materiálu.

Ministru vnitra bylo uloženo na základě schváleného věcného záměru, ovšem ve znění těchto připomínek, zpracovat teze nové právní úpravy. Zadání se tedy jevilo jako poměrně nejasné a předkladatel s ním zjevně obtíže. Teze nové právní úpravy, které byly v samostatném mezirezortním připomínkovém řízení představeny, pak byly jen odrazem předchozí diskuze bez celkem jasného závěru. Z materiálu tak nebyla zřejmá podoba, struktura a obsah nové právní úpravy. Zejména právně rozporná místa (institucionální vymezení, způsob zajištění depolitizace veřejné správy, benefity, vzdělávání), ohledně kterých byla v mezirezortním připomínkovém řízení i na LRV vedena diskuze, nebyla materiálem objasněna a není zcela zřejmé, k jaké úpravě bude nový zákon směřovat.

S ohledem na současný postup – co lze vlastně od nového zákona očekávat? Upřímně řečeno, obávám se, že pokud se návrh omezí jen na „nekontroverzní“ místa, tak z původního záměru legislativně zakotvit a garantovat depolitizaci státní správy zbudou jen ta školení a třeba nějaké benefity. To by ovšem byla škoda.

Pokud nebude přijatým právním předpisem alespoň učiněn pokus o tzv. depolitizaci státní správy, o to, aby byla jasně stanovená pravidla a požadavky na výkon řadových i jmenovaných funkcí na úřadech, a dána jakás takás míra jistoty pro úředníka, že pokud se své

úřední práci bude důsledně a poctivě věnovat, může si i oprávněně činit určité kariérní plány, pak toho zůstane málo. Podle mého názoru zákon o úřednících totiž nemá být o tom, jak často a kde se úředník vzdělává, kolik má týdnů dovolené a jestli může služební telefon používat pro soukromé účely. Má být o tom, že zaměstnání ve státní správě má specifika, jejichž respektování bude mít přímý vliv na kvalitu vykonávané správy. Má garantovat, že ve státní správě má smysl profesně zakotvit, že nejde jen o „úložiště“ vysloužilých politiků nebo čekárnu na důchod, ale že jde o náročnou a zodpovědnou práci, na jejíž výkon můžeme být pyšní, a zároveň ale máme nárok od zaměstnavatele požadovat určitou stabilitu a jistotu. Že kritériem pro obsazení místa ředitele odboru na ministerstvu nebude v budoucnu původ z určitého města nebo stranická příslušnost, nebo snad kritéria ještě pochybnější, ale zejména odborná zkušenost a pracovní nasazení.

Nepochybně jsou má očekávání naivní. Považuji ale za důležité od požadavků na tento důležitý právní předpis neustupovat. Je velice pravděpodobné, že tento zákon bude přijat a nahradí zákon o státní službě. A je stejně pravděpodobné, že bude akceptován jako dosažený kompromis a dlouhou dobu nedozná změn, respektive rozšíření. A proto bychom měli trvat na tom, aby měl smysluplný obsah.

Přijďte o tématu zákona o úřednících diskutovat 23. 4. na seminář mladých odborářů. Je to zákon o nás, věnujme mu tedy pozornost!

Šárka Homfray